

سواد ترافیکی

Traffic Literacy

نویسنده : دکتر غلامرضا نورزیدی

انتشارات مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت

© کلیه حقوق متعلق به انتشارات مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت می باشد.

استفاده از مطالب این مجموعه با ذکر منبع بلامانع است.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: نورآبادی، غلامرضا، ۱۳۵۳-

عنوان و نام پدیدآور: سواد ترافیکی = Traffic Literacy / نویسنده غلامرضا نورآبادی؛

با همکاری و پشتیبانی معاونت حمل و نقل و ترافیک شهرداری تبریز.

مشخصات نشر: تبریز: انتشارات مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ج: ۲۸۸ص: مصور (رنگی)، جدول (رنگی)، نمودار (رنگی).

شابک: 978-600-93987-3-7

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: واژه نامه

موضوع: ترافیک - ایران - راهنمای آموزشی

موضوع: Traffic flow -- Iran -- Study and teaching

موضوع: حمل و نقل - شهر - ایران

موضوع: Urban transportation -- Iran

موضوع: سلامت پروری - ایران - مشارکت شهروندان

موضوع: Health promotion -- Iran -- Citizen participation

شناسه افزوده: شهرداری تبریز. معاونت حمل و نقل و ترافیک

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ س ۹/ن ۳۳۳ IE

رده بندی دیویی: ۳۸۸/۴۱۳۱۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۳۰۵۶۶

نام کتاب: سواد ترافیکی Traffic Literacy

نویسنده: دکتر غلامرضا نورآبادی

ناشر: انتشارات مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت SHEP Model

ایمیل سفارشات: shepmodel@yahoo.com

با همکاری و پشتیبانی: معاونت حمل و نقل و ترافیک شهرداری تبریز

سپاس ویژه از: جناب آقای مهندس یعقوب وحید کیا، معاون محترم حمل و نقل و ترافیک شهرداری تبریز

سرکار خانم مهندس فاطمه صبریا، مدیر محترم مطالعات و برنامه ریزی معاونت حمل و نقل و ترافیک

قطع کتاب: وزیری

بازخوانی کتاب: فرح شکیب فر - مریم جوانبار

سال چاپ: ۱۳۹۵ - تبریز

نوبت چاپ: اول

تیراژ چاپ اول: ۱۰۰۰ جلد

شابک: 978-600-93987-3-7

فهرست مطالب INDEX

۱-	مقدمه و پیشگفتار.....	۵
۲-	بخش اول : مهارت‌های آموزشی ارتباطی، ارزیابی و ارزشیابی در مدل SHEP.....	۱
۳-	لیست اقلام موجود در بکج آموزشی.....	۲
۴-	سخنی چند با مریبان عزیز.....	۳
۵-	کتاب‌های راهنمای آموزشی SHEP model به فرم ساندویچی Sandwich تهیه شده اند!.....	۴
۶-	مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت SHEPmodel.....	۵
۷-	چگونه از کتاب راهنمای آموزشی مریبی استفاده کنیم؟.....	۶
۸-	شیوه های آه : شی کاربردی.....	۹
۹-	نمایش عمار.....	۹
۱۰-	بحث گر ره.....	۱۰
۱۱-	سخنرانی.....	۱۱
۱۲-	پرسش و پاسخ.....	۱۱
۱۳-	قصه گوئی.....	۱۱
۱۴-	ایفای نقش.....	۱۲
۱۵-	مشاوره.....	۱۲
۱۶-	کدام شیوه آموزشی مناسب است.....	۱۳
۱۷-	نمودار مقایسه ای تعداد و میزان مشارکت شرکت کنندگان.....	۱۴
۱۸-	مریبان SHEP model چه کسانی هستند چه چیزهایی دارند؟.....	۱۵
۱۹-	ابزار مریبان SHEPmodel (چهار تکنیک و مفهیم مهارت.....	۱۶
۲۰-	جلب حمایت همه جانبه Advocacy.....	۱۷
۲۱-	بازاریابی اجتماعی Social marketing.....	۲۰
۲۲-	کمپین ها Campaigns.....	۲۲
۲۳-	بسیجیای اجتماعی Social mobilizations.....	۲۳
۲۴-	دیده بانی (ارزیابی گسترده و متمرکز) Wide and zoom assessment.....	۲۴
۲۵-	دسته بندی مخاطبان آموزشی Audiences segmentation.....	۲۴
۲۶-	پل سازی داخل بخشی Bonding.....	۲۵
۲۷-	پل سازی بین بخشی Bridging.....	۲۶
۲۸-	خیاطی Tailoring.....	۲۶
۲۹-	پایش و راندگی Monitoring and Driving.....	۲۷
۳۰-	کشاورزی (برداشت از مزرعه) Quantitative and qualitative Evaluation.....	۲۹
۳۱-	ارتباط با گروه هدف در SHEP model.....	۳۰
۳۲-	انتخاب آگاهانه سلامتی Healthy by choice.....	۳۱
۳۳-	رمز موفقیت در برنامه های مدل SHEP.....	۳۴
۳۴-	نمودار شبکه ای فعالیتها Activity Network diagram و دستورالعمل اجرایی تربیت مریبی.....	۳۵
۳۵-	ساختار کارگاه های تربیت مریبی و آموزش مردمی در SHEP model.....	۳۸
۳۶-	زنجیره منطقی برنامه ها در مدل SHEP.....	۳۹
۳۷-	ارزیابی ، پایش و ارزشیابی در SHEP model.....	۴۳
۳۸-	سرمایه اجتماعی Social capital.....	۴۹
۳۹-	داستان واقعی از جنس سرمایه اجتماعی، یک انسان نوع دوست و مسئولیت پذیر.....	۵۲
۴۰-	بخش دوم : محتوای آموزشی سواد ترفاکی.....	۵۹
۴۱-	اسلایدهای تدریس سواد ترفاکی.....	۶۰
۴۲-	راهنمای ارایه اسلایدهای سواد ترفاکی.....	۱۵۱

۱۵۵	۴۳- بخش سوم : ضمیمه ها (ANNEXES)
۱۵۶	۴۴- ضمیمه ۱ پرسش و پاسخ در رابطه با نحوه استفاده از تلفن همراه در رانندگی
۱۵۹	۴۵- ضمیمه ۲ اثرات و عواقب سرعت- تاثیر الکل- ایمنی جاده‌ها- کمبود دید- کمر بند ایمنی
۱۹۹	۴۶- برخی مشکلات ترافیکی ایران
۲۰۰	۴۷- راه کارهای پیشنهادی
۲۰۳	۴۸- ضمیمه ۳ مطالعات مقایسه‌ای بین کشورها - شناسایی مخاطبان آموزشی در ترافیک
۲۲۷	۴۹- ضمیمه ۴ وسایل و ابزار کمک آموزشی در SHEP model
۲۲۹	۱- آورده Over head projector
۲۳۳	۲- دیتا پروژکتور Data projector
۲۳۵	۳- فایل‌های Portable Document Format (PDF)
۲۳۷	۴- فایل‌های PPT (Microsoft powerpoint)
۲۳۹	۵- راجل تولید اسلاید ppt از اسلاید pdf
۲۴۰	۶- وایت برد و بلک برد W/B boards
۲۴۱	۷- ماکت آموزشی models - Demonstration
۲۴۱	۸- لوح آموزشی models - Demonstration
۲۴۲	۹- ضمیمه ۵ تصاویری از نحوه اجرای SHEP model در اقصی نقاط کشور
۲۵۱	۱۰- ضمیمه ۶ پمفلت آموزشی
۲۵۴	۱۱- ضمیمه ۷ پوستر آموزشی
۲۶۱	۱۲- ضمیمه ۸ پیش آزمون و پس آزمون - نقش نگرش و آگاهی KAP
۲۶۴	۱۳- ضمیمه ۹ فرم‌های مربیان SHL model
	۱- فرم همکاری داوطلبین سلامت
	۲- برگ ارزشیابی مربی
	۳- لیست حضور و غیاب
	۴- برگ پرسش و پاسخ
	۵- برگ گزارش مربی
۲۷۰	۱۴- ضمیمه ۱۰ برنامه عملیاتی و فرم گزارش مدیران اجرایی
۲۷۴	۱۵- ضمیمه ۱۱ اصطلاحات
۲۷۷	۱۶- ضمیمه ۱۲ منابع و رفرنسها

سه زمینه مهم و تاثیرگذار در مسایل و مشکلات ترافیکی به ترتیب شامل مهندسی ترافیک، مقررات و آموزش ترافیک می باشد. مهندسی ترافیک بستر مناسب و اصولی برای حرکت روان و ایمن جریان ترافیک را فراهم می نماید و اجرای قوانین و مقررات حاکم بر این بستر می تواند برقرار کننده نظم و انضباط در امر عبور و مرور باشد. مهندسی ترافیک و اجرای قوانین و مقررات رانندگی، محدود بوده و کاربرد آنها در چارچوب مشخصی حل و فصل می گردد. لیکن بُعد آموزش ترافیک بسیار گسترده و فراگیر می باشد. زیرا با فرهنگ و نگرش اجتماعی آحاد یک جامعه در ارتباط است.

در حال حاضر یکی از چالشهای اساسی در شهرهای بزرگ، میزان و نوع مشارکت اجتماعی شهروندان و کاربران در زمینه استفاده از ابزار مهندسی ترافیک و میزان رعایت قوانین و مقررات می باشد. در این راستا اگر در جامعه ای، مدرن ترین و مجهزترین انواع وسایل نقلیه و بهترین راههای شهری وجود داشته باشد و نیز قوانین و مقررات بسیار دقیق و درستی برای اجراء در آن وضع گردد، لیکن مردم آن جامعه اعم از عاقل و جاهل، رانندگان، پلیس راهنمایی و رانندگی و مجریان قانون، آموزشهای لازم و کافی را در جهت تعامل با دو عامل مهندسی ترافیک، اجرای قوانین و مقررات رانندگی نداشته باشند، ترافیک نابسامان و غیرقابل قبول خواهد بود.

معاونت حمل و نقل و ترافیک شهرهای تبریز با رویکرد جامعه نگر و استفاده از پتانسیلهای اجتماعی و جلب مشارکت مردمی برای ارتقاء دانش و نگرش و بهبود رفتار ترافیکی، اقدام به تهیه بسته آموزشی سواد ترافیکی بر اساس مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء دانش سلامت **Systematic comprehensive Health Education and Promotion model SHEP model** نموده است. این مدل یکی از متدهای آموزش است که در کارنامه خود، نتایج اثربخشی در خصوص ارتقاء آگاهی و مهارتهای عمومی در زمینه های مختلف آموزشی داشته است.

بر این اساس و برای اولین بار در سطح کشور با معاونت به هدف پیشگیری از وقوع حوادث ترافیکی و ارتقاء سواد ترافیکی اجتماعی و با جلب مشارکت و همکاری سایر ارگانها اقدام به برپایی کارگاههای توانمندسازی کادر دست اندرکار حمل و نقل و ترافیک، داوطلبین سلامت و مربیان همسان از میان دانش آموزان، دانشجویان، پلیس راهور، کارمندان دستگاهها و نهادهای ذیربط مانند آموزش و پرورش، محیط زیست، هلال احمر و ... نموده است. در مرحله بعدی این برنامه و با هماهنگیهای مقتضی، مربیان تربیت شده، با حضور در انواع جلسات آموزشی، اندوخته ها و مهارتهای آموزشی خود را بصورت بشاری به آحاد جامعه انتقال می دهند.

برنامه آموزشی حاضر، براساس اولویتهای ترافیکی جامعه و در جهت ارتقاء دانش، نگرش و رفتار ترافیکی مردم، طراحی و تدوین شده و اهداف آموزشی خود را با محوریت فرهنگ سازی موثر در گروههای مختلف هدف، با استفاده از سرفصلهای متعدد آموزش ترافیکی دنبال میکند.

دو اینجا از زحمات و تلاشهای پیگیرانه سرکار خانم مهندس فاطمه صریح، مدیر محترم معاونت حمل و نقل و برنامه ریزی معاونت که از ابتدای برنامه با پشتکار تمام امور هماهنگی داخل بخشی و بین بخشی و همچنین برنامه ریزی دقیق اجرایی پروژه را عهده دار بودند تشکر و قدردانی می نمایم.

امید است این بسته آموزشی و سیستم اجرایی آن، بتواند تاثیر بسزایی در کنترل و پیشگیری از حوادث رانندگی، کاهش قربانیان حوادث رانندگی و حل بسیاری از مسایل و معضلات ترافیکی شهرها داشته باشد. بی شک با تداوم و توسعه این حرکت ارزشمند و اقداماتی مشابه آن، می توان شاهد ارتقاء دانش، فرهنگ و سلامت ترافیکی در کشور بود.

یعقوب وحید کیا

معاون حمل و نقل و ترافیک شهرداری تبریز

آموزش اساسی دانش

دانش اساسی سعادت

جمله فوق اهمیت آموزش را در زندگی انسان مشخص می سازد. بدین معنی که نیل به سعادت به عنوان هدف غایی خلقت مبتنی برداشتن دانشی است که با آموزش صحیح کسب شده باشد. پیامبران الهی نیز با این رسالت مبعوث شده و با شیوه های آموزشی مناسب خود اقدام به تبیین و تبلیغ آیین خود نموده اند.

از دیر باز سلامت به عنوان یکی از اساسی ترین موضوعات زندگی بشر مطرح بوده است اهمیت این موضوع در شعار سازمان جهانی بهداشت « انسان سالم محور توسعه پایدار » کاملاً مشخص است. در واقع جوامع بشری زمانی در مسیر توسعه، گامهای موثر و مستمری برخواهند داشت که مردمانی سالم داشته باشند.

همانطور که می دانیم در قرن حاضر جهان وارد نسل چهارم سلامت شده است ویژگی بارز این نسل داشتن دید پیشگیرانه و سلامت نگر به جای دید درمان نگر است.

بنابراین آموزش سلامت عمومی در راستای ارتقای سلامت و توانمند سازی مردم، اهمیت و تاثیر گذاری بسزایی دارد. هدف از این آموزش افزایش آشنایی و آگاهی سطح سواد سلامتی است.

سواد سلامتی در حقیقت، طیف وسیعی از مهارتها و قابلیتها است که مردم برای جستجو، درک، ارزشیابی و استفاده از اطلاعات و مفاهیم سلامت پیدایی کنند. اهداف اصلی آگاهانه انجام دهند، خطرات سلامت را کاهش دهند و کیفیت زندگی خود را بالا ببرند. سواد، حاصل خواندن زیاد نیست، بلکه حاصل تفکر و تعمق در آن چیزی است که خوانده میشود.

سواد ترافیکی طیف وسیعی از مهارتها و قابلیتها است که مردم (پایه- سرنشین وسایل نقلیه- راننده) برای جستجو، درک و استفاده از اطلاعات و مفاهیم ترافیکی کسب میکنند. انتخاب و رفتار آگاهانه انجام دهند تا ضمن ارتقاء و روان سازی ترافیک از خطرات آن پیشگیری کنند.

همچنانکه میدانیم، مهمترین ضلع تشکیل دهنده مثلث ترافیکی انسان میباشد. از همین رو است که بسیاری از کشورهای توسعه یافته، از مدتها قبل برنامه های ترافیکی خود را بر اساس تمرکز بر طرحی تدوین و اجرا مینمایند و در این مدت به نتایج ارزنده ای نیز دست یافته اند.

مدل (SHEP) چیست؟

SHEP model (Systematic Comprehensive Health Education and promotion model)

رویکردی جدید در مدیریت دانش سلامت است. هدف این مدل آموزشی، افزایش سواد سلامت اجتماعی public health literacy و بهره گیری از سرمایه های اجتماعی Social capital، جهت تغییر رفتار سلامتی مردم میباشد.

استراتژی مورد استفاده، تربیت مربیان سلامت بصورت آشپاری و استفاده از چهار تکنیک آموزش و ارتباطی: (جلب حمایت همه جانبه Advocacy- بازاریابی اجتماعی Social marketing-

کمپین ها Campaigns- بسیج های اجتماعی Social mobilizations) است.

این مدل با تکیه بر اصول کار تیمی، کلیه مراحل مختلف اطلاعات، ارتباطات و آموزش سلامت، از مرحله بررسی، طراحی، تولید، اجرا، پایش و ارزشیابی را، بصورت سیستماتیک و مدون و با دید جامع نگر در راستای ارتقای کمی و کیفی فرایندها مورد توجه قرار می دهد.

تاکنون برای موضوعات زیر، بر اساس این مدل، بسته های آموزشی تهیه و تدوین شده و کارگاه های تربیت مربی در سطح کشور برگزار شده است:

سواد ترافیکی، پیشگیری از بیماری ایدز (باهمکاری سازمان مردم نهاد جامعه پیشگیری از ایدز)، بیماری آنفلوآنزا، بیماری التور، مراقبت مادران باردار، تنظیم خانواده، بیماریهای منتقله از راه جنسی، بهداشت دهان و دندان (برای دو گروه رده سنی کودکان و بزرگسالان)، اعتیاد، کم خونی فقر آهن، پیشگیری از بیماریهای قلبی، پیشگیری از سرطانها و دیابت روستای سالم،

شهر سالم، تغذیه سالم، مدرسه سالم، سلامت حرفه ای، شیر مادر، بهداشت روان، بلوغ، سلامت سالمندی، سیگار، اکستازی، آلودگی در برابر حوادث طبیعی.

دو ویژگی مهم مدل SHEP، جامع و سیستماتیک بودن آن است.

جامع بودن مدل بدین معنی است که، بوسیله این مدل میتوان برای اکثر موضوعات سلامتی، برنامه‌های مداخله‌ای جهت ارتقاء سواد سلامت عمومی، طراحی، تدوین و اجرا کرد.

همچنین این مدل سیستماتیک است، بدین صورت که فعالیتهای فازهای سه گانه مدل اعم از فاز ارزیابی و تشخیص، فاز اجرا، و فاز پایش و ارزشیابی، بصورت سیستماتیک و مطابق نمودار شبکه‌ای فعالیتهای، به مورد اجرا درمی آیند.

به لطف پروردگار، این مدل آموزشی با بیش از ده سال فعالیت در سطح کشور و تربیت بیش از ۵۰۰۰۰ نفر مربی فعال در موضوعات مختلف سلامت، وارد دهم دوم فعالیتهای آموزشی خود شده است. اجرای موفقیت آمیز برنامه های SHEPmodel در سطح کشور، مدیران حمایتی های هم چنانچه مدیران دلسوزی از جمله استاد بزرگوار و فرزانه جناب آقای دکتر محمد مهدی گویا، رئیس محترم مرکز مدیریت بیماریهای وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی میباشد که از ابتدای شکل گیری مدل، با روشنگری های بی مانند خود، رهنمون دست اندرکاران اجرای برنامه ها هستند. امید است کشور عزیزمان با برخورداری و قدرشناسی از چنین دانشمندان دلسوز، راه ترقی و توسعه را با قدرت و ثبات بیشتر، طی نماید.

در رابطه با بسته آموزشی سبک ترافیک در حمایتی های هم چنانچه و بی دریغ جناب آقای مهندس یعقوب وحید کیا، معاون محترم ترافیک و حمل و نقل شهرداری تبریز و از انگیزهای صمیمانه سرکار خانم فاطمه صریح مدیر محترم مطالعات و برنامه ریزی معاونت حمل و نقل، در تدوین و اجرای برنامه در سطح کلان شهر تبریز، کمال تشکر و امتنان را دارم.

همچنین قدردانی خود را از جناب آقای مهندس محمد علی آیدار مدیرکل محترم سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری آذربایجان شرقی و اساتید عزیزان دانشسرای هم چنانچه پزشکی تبریز به خصوص، جناب آقای دکتر محمد حسین صومی، ریاست محترم دانشگاه و جناب آقای دکتر میرزا محمد الهی عضو محترم موسس مرکز تحقیقات پیشگیری از آسیب حوادث جاده ای و جناب آقای دکتر همایون صادقی رئیس محترم مرکز تحقیقات پیشگیری از آسیب حوادث جاده ای دانشگاه علوم پزشکی تبریز، به جهت پیگیری ها و حمایتی های صمیمانه، و از جناب سروان خلیل پورابراهیم کارشناس ارشد محترم آموزش و فرهنگ ترافیک پلیس راهور استان آذربایجان شرقی بابت مشاوره های ارزنده و از زحمات سرکارخانم فرح شکیب فر و مریم جوانبار به جهت بازخوانی مطالب کتاب، اعلام می نمایم.

آرزوی قلبی مدیران و تهیه کنندگان بسته های آموزشی این مدل چیزی جز ارتقاء سلامت جامعه نمی باشد، که امید است با ریزبینی و دقت شما مربی عزیز در مطالعه و ارائه مطالب، به این هدف مقدس مرچه بیشتر نزدیک شویم. در ضمن جهت ارتقای کیفیت فرایندها، مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت، آماده دریافت پیشنهادها و نمرات شما خوبان در مورد تمامی مراحل مدل SHEP می باشد.

خداوند، سلامت را سرنوشت من قرار نمی دهد مگر آنکه خود بخواهم.

خواستنی، آگاهانه، مسئولانه، هنرمندانه و ماهرانه.

دکتر غلامرضا نورآبادی

طراح مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت

nourabadigr@yahoo.com